

Investigating the Impact of Governance on the Future of Social Capital in Iran: An Approach for Sustainable Development

Naser Poursadegh¹ | Mohammad Hadi Ghasemi^{2✉} | Masoud Darabi³

1.Full Professor, Faculty of Strategic Management, Supreme National Defense University, Tehran , Iran. Email: Dr.Naser.Poursadegh@gmail.com

2.*Corresponding author, PhD Student in Futures Studies, Supreme National Defense University, Tehran, Iran Email: Mh.Ghasemi110@ut.ac.ir

3.Assist. Prof., Faculty of Engineering and Passive Defense, Malek Ashtar University of Technology, Tehran, Iran. Email: Masoud.Darabi@gmail.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received

2025/04/22

Received in revised form

2025/05/30

Accepted

2025/07/30

Published online

2025/09/21

Keywords:

Governance, Social Capital, Futures Studies, Sustainable Development.

Objective: In recent decades, increasing attention has been paid to the role of governance as a key-factor influencing social capital. Weak governance can lead to public distrust and the breakdown of social relations, accountable, and just governance can lay the groundwork for rebuilding social capital. The study aims to examine the impact of governance components on the future of social capital and to propose strategies for rebuilding this asset.

Methodology: This is an applied research in terms of purpose and a qualitative study in terms of methodology, utilizing the “Futures Wheel” technique. Data were collected through literature review and semi-structured interviews with 11 experts. The validity of the research instruments was confirmed through expert review, and reliability was ensured by calculating the percentage of agreement between two independent coders, which reached 84%.

Findings: Findings indicate that components such as transparency, accountability, justice, and future-oriented governance play the most significant roles in strengthening the future of social capital. Conversely, non-transparent and ineffective governance leads to the erosion of public trust, social cohesion, and civic participation.

Conclusion: Results reveal that enhancing social capital requires structural reforms in governance. Without improvements in transparency, accountability, and public participation, the erosion of social capital is continue. Study emphasizes the need for designing future-oriented governance policies to regenerate public trust and social cohesion in the face of country’s current complexities.

Cite this article: Poorsadegh, Naser. Ghasemi, Mohammad Hadi. Darabi, Masoud.(2025). Investigating the Impact of Governance on the Future of Social Capital in Iran: An Approach for Sustainable Development. Management of Defense Human Capital, 5 (18), 42-74

DOI: 10.22034/jdhcm.2025.2058168.1185

Publisher: AJA Imam Ali Military University

بررسی اثر حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران؛ رویکردی برای توسعه پایدار

ناصر پورصادق^۱، محمدهادی قاسمی^۲✉، مسعود دارابی^۳

۱- استاد دانشکده مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران. رایانامه: Dr.Naser.Poursadegh@gmail.com

۲- *نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری آینده‌پژوهی، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران. رایانامه: Mh.Ghasemi110@ut.ac.ir

۳- استادیار مجتمع دانشگاهی مهندسی و پدافند غیرعامل، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، ایران. رایانامه: Masoud.Darabi@gmail.com

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله: زمین و هدف: در دهه‌های اخیر، توجه به نقش حکمرانی به‌عنوان عاملی تأثیرگذار بر سرمایه اجتماعی افزایش یافته است. حکمرانی ضعیف می‌تواند منجر به بی‌اعتمادی عمومی شود؛ درحالی‌که حکمرانی شفاف، پاسخ‌گو و عادلانه زمینه‌ساز بازسازی سرمایه اجتماعی است. هدف پژوهش بررسی تأثیر مؤلفه‌های حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی و ارائه راهبردهایی برای بازسازی این سرمایه راهبردی است.

مقاله پژوهشی: روش پژوهش: از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، کیفی با استفاده از تکنیک «چرخ آینده» است. داده‌ها از طریق مرور ادبیات و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۱ نفر از خبرگان گردآوری شده است. روایی ابزارها با بازبینی متخصصان تأیید و پایایی از طریق محاسبه درصد توافق بین دو کدگذار مجزا با ۸۴٪ تطابق تأمین شده است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۰۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۳۰

کلید واژه‌ها: یافته‌ها: مؤلفه‌هایی چون شفافیت اطلاعات، پاسخگویی نهادی، عدالت در توزیع منابع، تمرکززدایی و حکمرانی آینده‌نگر، بیشترین نقش را در تقویت سرمایه اجتماعی آینده کشور دارند. در مقابل، حکمرانی غیرشفاف و ناکارآمد، به تضعیف اعتماد عمومی، انسجام اجتماعی و مشارکت مدنی می‌انجامد.

حکمرانی، سرمایه اجتماعی، آینده‌پژوهی، توسعه پایدار.

نتیجه‌گیری: ارتقای سرمایه اجتماعی در کشور نیازمند اصلاحات ساختاری در حکمرانی است. بدون بهبود شفافیت، پاسخ‌گویی و... فرسایش سرمایه اجتماعی تداوم خواهد یافت. این پژوهش بر ضرورت طراحی سیاست‌هایی مبتنی بر حکمرانی آینده‌نگر تأکید دارد تا بتوان اعتماد عمومی و انسجام اجتماعی را در شرایط پیچیده آینده کشور بازتولید نمود.

استناد: پورصادق، ناصر. قاسمی، محمدهادی و دارابی، مسعود (۱۴۰۳). بررسی اثر حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران؛

رویکردی برای توسعه پایدار. فصل‌نامه مدیریت سرمایه انسانی دفاعی، ۵ (۱۸)، ۷۴-۴۲

DOI: 10.22034/jdhcm.2025.2058168.1185

ناشر: دانشگاه افسری امام علی (ع)

مقدمه

سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی توسعه پایدار و همبستگی اجتماعی، نقشی کلیدی در پیشبرد اهداف جوامع ایفا می‌کند. این مفهوم که توسط اندیشمندانی همچون «پاتنام»^۱، «کلمن»^۲ و «بوردیو»^۳ مطرح و توسعه یافته است، بر عواملی همچون اعتماد متقابل، هنجارهای مشترک و شبکه‌های ارتباطی اجتماعی تأکید دارد. سرمایه اجتماعی علاوه بر تأثیر مستقیم بر روابط میان افراد، به‌عنوان یک منبع ناملموس می‌تواند بستری برای توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی فراهم کند؛ اما این سرمایه حیاتی به شدت تحت تأثیر کیفیت حکمرانی در جوامع قرار دارد (Lowndes & Wilson, 2001).

حکمرانی به مجموعه سازوکارها، نهادها و فرایندهایی اشاره دارد که از طریق آن‌ها قدرت در یک جامعه مدیریت و اعمال می‌شود (World Bank, 1997). حکمرانی خوب^۴ که شاخص‌هایی همچون شفافیت، پاسخگویی، حاکمیت قانون، عدالت و مشارکت عمومی را شامل می‌شود، می‌تواند به‌طور مستقیم بر اعتماد عمومی و همکاری اجتماعی تأثیرگذار باشد. از سوی دیگر، حکمرانی ضعیف که با ویژگی‌هایی همچون فساد، ناکارآمدی، تبعیض و نابرابری همراه است، می‌تواند منجر به کاهش سرمایه اجتماعی و گسترش بی‌اعتمادی در جامعه شود. به گفته «رانشتاین»^۵ و «تنورل»^۶ (Rothstein & Teorell, 2008)، کیفیت نهادهای حکومتی و میزان عادلانه بودن عملکرد آن‌ها تأثیر قابل توجهی بر سطح اعتماد عمومی به دولت و همچنین اعتماد میان شهروندان دارد. در ایران، موضوع اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی یکی از مسائل مهم اجتماعی در دهه‌های اخیر بوده است. گزارش‌های سازمان شفافیت بین‌الملل^۷ (Transparency International, 2023) و برخی نظرسنجی‌های داخلی نشان می‌دهد که فساد، ناکارآمدی اجرایی و کاهش شفافیت در نهادهای حکومتی از عوامل اصلی کاهش سرمایه اجتماعی در جامعه ایرانی هستند. کاهش اعتماد عمومی به نهادهای دولتی و عمومی منجر به کاهش مشارکت مدنی و سیاسی مردم شده است که این امر می‌تواند بر انسجام اجتماعی و کیفیت زندگی در جامعه تأثیر

¹ Putnam

² Coleman

³ Bourdieu

⁴ Good Governance

⁵ Rothstein

⁶ Teorell

⁷ Transparency International

منفی بگذارد بنابراین، حکمرانی نه تنها بر سازوکارهای اقتصادی و سیاسی، بلکه بر روابط اجتماعی و سرمایه اجتماعی نیز تأثیرگذار است. بر این اساس، پژوهش حاضر به دنبال تحلیل اثر حکمرانی بر سرمایه اجتماعی در ایران و بررسی سازوکارهایی است که از طریق آن‌ها و با ارتقای کیفیت حکمرانی، بتوان به بازسازی اعتماد عمومی و تقویت مشارکت اجتماعی کمک کرد. در این راستا، این مقاله تلاش می‌کند با استفاده از منابع معتبر و داده‌های به‌روز، ارتباط میان شاخص‌های حکمرانی (مانند شفافیت، عدالت و پاسخگویی) و عناصر مختلف سرمایه اجتماعی (مانند اعتماد عمومی، مشارکت مدنی و انسجام اجتماعی) را بررسی کرده و راهکارهایی برای بهبود وضع موجود ارائه دهد.

بیان مسئله

سرمایه اجتماعی، به‌مثابه بستر اعتماد، مشارکت و انسجام اجتماعی، یکی از مولفه‌های حیاتی توسعه پایدار محسوب می‌شود. در سال‌های اخیر، روند کاهشی سرمایه اجتماعی در ایران - که با نشانه‌هایی همچون کاهش اعتماد عمومی، مشارکت مدنی، و انسجام اجتماعی همراه بوده - به یکی از دغدغه‌های اساسی جامعه‌شناسان، سیاست‌گذاران و آینده‌پژوهان تبدیل شده است. با وجود آن‌که عوامل اقتصادی و فرهنگی در تبیین این روند نقش دارند، اما یکی از متغیرهای ساختاری کمتر بررسی شده در پژوهش‌های داخلی، تأثیر حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی است. برخی مطالعات بین‌المللی نشان داده‌اند که کیفیت حکمرانی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در بازسازی یا فرسایش سرمایه اجتماعی ایفا کند. برای نمونه، فوکویاما (Fukuyama, 1995; 2013) بر این باور است که اجرای عادلانه و شفاف قوانین از سوی نهادهای حاکمیتی، به‌طور مستقیم اعتماد عمومی و تعاملات اجتماعی مثبت را تقویت می‌کند. به‌عبارت‌دیگر، حکمرانی خوب با ویژگی‌هایی همچون پاسخگویی، شفافیت، عدالت، و مشارکت‌پذیری، زمینه بازتولید سرمایه اجتماعی را فراهم می‌سازد، در حالی که حکمرانی ناکارآمد، غیرپاسخگو و تبعیض‌آمیز می‌تواند به فرسایش عمیق آن منجر شود. در مطالعات تطبیقی دیگری مانند (Rothstein & Teorell, 2008; Putnam, 2020) نیز بر نقش سیاست‌های حکمرانی در اعتماد نهادی، عدالت توزیعی و انسجام اجتماعی تأکید شده است. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که حکمرانی کیفیت‌مند، نه‌تنها شاخص‌های سرمایه اجتماعی را در کوتاه‌مدت بهبود می‌بخشد، بلکه در بلندمدت، موجب افزایش مشروعیت سیاسی و کارآمدی نهادی نیز می‌شود. در جمهوری اسلامی ایران و سال‌های اخیر، با وجود شواهدی مبنی بر فرسایش

سرمایه اجتماعی و بروز شکاف‌های اجتماعی و نهادی، پژوهش‌های نظام‌مند کمی درباره رابطه آینده‌نگر میان حکمرانی و سرمایه اجتماعی انجام شده است. بیشتر مطالعات، یا صرفاً توصیفی بوده‌اند، یا تنها به بررسی وضع موجود پرداخته‌اند، بدون آن‌که به آینده این رابطه و ظرفیت‌های سیاست‌گذاری در این زمینه بپردازند. این خلأ علمی، به‌ویژه در دوره‌ای که کشور با تحولات اقتصادی، فشارهای اجتماعی و بحران‌های هم‌زمان اعتماد روبروست، چشمگیرتر از گذشته به نظر می‌رسد. از این‌رو، مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که چگونه می‌توان با تکیه بر تحلیل اثرات علی و بلندمدت مؤلفه‌های حکمرانی بر روی سرمایه اجتماعی، پیشنهاد‌های راهبردی برای بازسازی سرمایه اجتماعی در ایران ارائه داد؟ به‌بیان‌دیگر، این پژوهش می‌کوشد تا با بهره‌گیری از رویکردی میان‌رشته‌ای (حکمرانی، آینده‌پژوهی و توسعه پایدار)، اثر ابعاد مختلف حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی را تحلیل کند و راهکارهایی مبتنی بر شفافیت نهادی، عدالت توزیعی، و پاسخگویی ساختاری برای احیای اعتماد و انسجام در سطح ملی ارائه نماید. اهمیت این پژوهش، هم از حیث نظری و هم کاربردی قابل توجه است:

- از منظر نظری، تلاشی است برای تلفیق و توسعه ادبیات حکمرانی و سرمایه اجتماعی با رویکردی آینده‌نگر در بافت جمهوری اسلامی ایران.
- از منظر کاربردی، می‌تواند به‌مثابه راهنمای سیاست‌گذاری برای نهادهای حاکمیتی، دستگاه‌های اجرایی و نهادهای مدنی جهت بازطراحی حکمرانی به‌منظور بازتولید اعتماد عمومی و تحقق توسعه پایدار عمل کند.

مبانی نظری

مفهوم حکمرانی و شاخص‌های آن

حکمرانی^۱ به فرآیندهایی اشاره دارد که از طریق آن‌ها قدرت در یک جامعه اعمال، مدیریت و توزیع می‌شود. بر اساس تعریف بانک جهانی، حکمرانی شامل نهادها، سیاست‌ها و رویه‌هایی است که برای مدیریت امور عمومی به کار گرفته می‌شوند (World Bank, 1997). یکی از اصطلاحاتی که در طول سال‌های اخیر رواج بسیاری یافته است، حکمرانی خوب است که این اصطلاح، به مجموعه‌ای از اصول نظیر شفافیت، پاسخگویی، حاکمیت قانون، عدالت اجتماعی و مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری اشاره دارد که بهبود

^۱ Governance

تعاملات میان دولت و جامعه را تسهیل می کند (Kaufmann, Kraay, & Mastruzzi, 2010). شاخص‌های حکمرانی خوب شامل این موارد است: الف. شفافیت (دسترسی آزاد شهروندان به اطلاعات درباره تصمیمات و اقدامات دولت)، ب. پاسخگویی (توانایی شهروندان در مطالبه عملکرد مسئولانه از نهادهای حکومتی)، پ. حاکمیت قانون (وجود قوانین عادلانه و اجرای صحیح آن‌ها توسط نهادهای قضایی مستقل)، ت. عدالت اجتماعی (توزیع برابر منابع و فرصت‌ها در جامعه و ث. مشارکت‌پذیری (مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری عمومی) (Grindle, 2007). البته این تعریف از منظر مبانی دینی و معرفتی ما دارای ابهامات و نواقصی است که باعث می‌شود تکیه بر آن را با نااطمینانی مواجه سازد، همچنین نقدهایی نیز پیرامون آن توسط برخی پژوهشگران نگاشته شده است.

اما در پژوهشی که توسط عالی و همکاران وی انجام و منتشر شده است، با رویکرد فراترکیب چیستی حکمرانی، پس از غربالگری ۲۱۸ مستند از تعاریف مختلف برای حکمرانی و تحلیل مضمون این موارد، حکمرانی به شرح زیر تعریف شده است: «حکمرانی فرآیند راهبری تعامل نظام‌مند کنشگران (دولتی/غیردولتی) در قلمرو (فراملی، ملی و فروملی) از طریق خط‌مشی‌گذاری و تنظیم‌گری (و باز توزیع) برای تسهیلگری و ارائه خدمات (عمومی) به‌منظور تحقق اهداف جمعی (مشترک بین کنشگران حکومتی و غیرحکومتی) با اعمال اقتدار مشروع در چارچوب آرمان‌ها و ارزش‌های آن قلمرو است» (عالی و همکاران، ۱۴۰۳). در این تحقیق نیز تعریف مختار از حکمرانی بر همین اساس مورد استفاده قرار گرفته است.

سرمایه اجتماعی: مفاهیم و ابعاد

سرمایه اجتماعی یکی از مهم‌ترین منابع توسعه انسانی و اجتماعی است که بر روابط میان افراد و گروه‌ها در جامعه تمرکز دارد. این مفهوم نخستین بار توسط بوردیو معرفی شد که آن را به‌عنوان منابعی توصیف کرد که افراد از طریق مشارکت در شبکه‌های اجتماعی به دست می‌آورند (Bourdieu, 1986) اما در سال‌های بعد، کلمن و پاتنام سرمایه اجتماعی را گسترش دادند.

ابعاد سرمایه اجتماعی

- اعتماد عمومی: به معنای باور مردم به قابل‌اعتماد بودن دیگران و نهادهای جامعه (Putnam, 1993).

۱۴۰۴ • شبکه‌های اجتماعی: ارتباطات رسمی (مانند نهادهای مدنی) و غیررسمی (مانند

روابط خانوادگی و دوستانه) که تعاملات اجتماعی را تسهیل می‌کنند (Coleman, 1988).

• **هنجارهای مشارکتی:** قوانین نانوشته و انتظارات اجتماعی که همکاری و انسجام را ممکن می‌سازند (Fukuyama, 1995).

سرمایه اجتماعی نه تنها عامل تقویت انسجام اجتماعی است، بلکه در کاهش هزینه‌های اقتصادی، گسترش دموکراسی و توسعه پایدار نقش بسزایی دارد (Putnam, 2000).

رابطه میان حکمرانی و سرمایه اجتماعی

حکمرانی و سرمایه اجتماعی دارای رابطه‌ای دوطرفه هستند. کیفیت حکمرانی مستقیماً بر اعتماد عمومی، مشارکت اجتماعی و انسجام جامعه تأثیر می‌گذارد (Rothstein & Stolle, 2008). حکمرانی با تقویت شفافیت و عدالت، می‌تواند سرمایه اجتماعی را افزایش دهد. از سوی دیگر، حکمرانی ضعیف که با فساد، تبعیض و ناکارآمدی همراه است، می‌تواند باعث کاهش اعتماد عمومی و تضعیف هنجارهای اجتماعی شود (Kwon & Park, 2017). بر اساس نظریه اعتماد نهادی^۱، نهادهای حکومتی که عملکرد عادلانه و کارآمد دارند، می‌توانند اعتماد شهروندان را جلب کنند و به ارتقای سرمایه اجتماعی کمک کنند. این نظریه نشان می‌دهد که اعتماد به نهادهای حکومتی نقش اساسی در تقویت همکاری‌های اجتماعی و انسجام اجتماعی ایفا می‌کند (Newton, 2007).

مروری بر ادبیات تحقیق

حکمرانی و سرمایه اجتماعی به‌عنوان دو مفهوم کلیدی در حوزه‌های توسعه، علوم اجتماعی و سیاست عمومی، طی دهه‌های اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده‌اند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که حکمرانی با مؤلفه‌هایی نظیر شفافیت، پاسخگویی، عدالت اجتماعی و مشارکت شهروندی، نقش بسزایی در تقویت سرمایه اجتماعی ایفا می‌کند. از سوی دیگر، حکمرانی ضعیف که با فساد، ناکارآمدی و نابرابری همراه است، می‌تواند اعتماد عمومی و هنجارهای اجتماعی را تضعیف کند. تحقیقات انجام‌شده در ایران و جهان نشان می‌دهند که رابطه میان حکمرانی و سرمایه اجتماعی همواره به‌شدت تحت تأثیر عوامل فرهنگی، اقتصادی و سیاسی قرار دارد و در کشورهای

^۱ Institutional Trust Theory

در حال توسعه این ارتباط پیچیده تر است. در ادامه، برخی از پژوهش‌های مرتبط با موضوع ارائه شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش‌های مرتبط با ادبیات تحقیق (منبع: یافته‌های پژوهشگران)

ردیف	پژوهشگر	عنوان پژوهش	سال انتشار	اهم یافته‌ها
۱	محمد هادی قاسمی و اسماعیل شراهی	سناریوهای آینده سرمایه اجتماعی ایرانیان در فضای مجازی	۱۴۰۴	این پژوهش با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی در فضای مجازی، از روش‌های آینده‌پژوهی و تحلیل تأثیر متقابل استفاده کرده است. روش تحقیق ترکیبی از مرور اسناد معتبر و روش‌های میدانی (پرسشنامه و پنل خبرگان) بوده و ۲۰ متخصص به صورت هدفمند مشارکت داشته‌اند. در نهایت، با کمک نرم‌افزارهای میک‌مک و سناریو ویزارد، چهار سناریوی سازگار برای آینده سرمایه اجتماعی ایرانیان در فضای مجازی تا افق ۱۴۱۰ ارائه شده است.
۲	امید حیدری و همکاران	ارائه مدل مطلوب حکمرانی سرمایه اجتماعی در شکل‌گیری توسعه پایدار؛ مطالعه موردی: استان هرمزگان	1403	هدف این مقاله بررسی و طراحی مدل مطلوب حکمرانی سرمایه اجتماعی در شکل‌گیری توسعه پایدار استان هرمزگان است. راهبرهای شناسایی شده شامل همبستگی اجتماعی، پرهیز از تصدی‌گری بخش‌های مختلف اقتصادی، واگذاری فعالیت‌های مربوطه به نهادهای مردمی برای جلب مشارکت آن‌ها در فعالیت‌ها تشویق و تقویت تشکیل نهادهای مدنی و پیامدهای آن نیز شامل ارتقای شاخص توسعه انسانی و عدالت بین نسلی، حکمرانی خوب بر اساس تعهد اجتماعی، رشد و توسعه همه‌جانبه استان و تسهیل انباشت و جذب سرمایه مالی و اجتماعی بوده‌اند.
3	محمد مهدی مولایی و محمد هادی قاسمی	آینده‌نگاری سرمایه اجتماعی ایران در ۱۴۱۰ با استفاده از تحلیل ساختاری	۱۴۰۲	این مقاله به شناسایی عوامل اثرگذار بر آینده سرمایه اجتماعی ایران می‌پردازد و توصیه‌هایی برای حفظ و ارتقای آینده سرمایه اجتماعی ارائه می‌دهد.

<p>مدعای اصلی مقاله این است که تنها آن نوع سرمایه اجتماعی می‌تواند خالق «اعتماد سیاسی» پایدار باشد که مولود الگوی «حکمرانی خوب» است؛ چراکه این الگو، فراتر از «حکومت»، مشتمل بر «جامعه مدنی» و «فرد-شهروند» توانمند است که با خلق سرمایه اجتماعی در ابعاد کلان، میانی و خرد کلیت نظام اجتماعی، به‌طور غیرمستقیم بسترساز اعتماد سیاسی مدنی و عقلایی می‌گردد.</p>	۱۴۰۱	<p>حکمرانی خوب، سرمایه اجتماعی و اعتماد سیاسی</p>	<p>ایرج رنجبر و سمیرا غلامی</p>	4
<p>نتایج این مقاله نشان می‌دهد رابطه میان حکمرانی مطلوب و سرمایه اجتماعی از نوع رابطه تعاملی و دوطرفه است به طریقی که حکمرانی مطلوب می‌تواند شرایطی خلق کند که در آن سرمایه اجتماعی شکوفا شود و شکوفا شدن سرمایه اجتماعی راه را برای انتخاب حکمرانی مطلوب هموار کرده و سبب افزایش قدرت نرم می‌شود نتیجه کسب‌شده این است که سرمایه اجتماعی اثرات مثبتی بر ابعاد حکمرانی خوب شامل شفافیت، نظارت، توازن، دموکراسی و همبستگی دارد و حکمرانی خوب نیز سبب افزایش و بالا رفتن سطح سرمایه اجتماعی خواهد شد.</p>	۱۴۰۰	<p>رابطه بین حکمرانی خوب و صیانت از سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های قدرت نرم با نگاهی به قانون اساسی ج.ا.ا.</p>	<p>حمیدرضا حق‌پناهان و همکاران</p>	5
<p>با توجه به نتایج پژوهش پنج مؤلفه حکمرانی خوب بر سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی تأثیرگذار است. نتایج حاصل از فرضیه این تحقیق نشان داد که از دیدگاه پاسخ‌گویان بین پنج مؤلفه حکمرانی خوب تفاوت معناداری وجود دارد که این تفاوت به ترتیب اثربخشی نقش‌ها و وظایف، شفاف‌سازی، پاسخ‌گویی، ارتقاء ارزش‌ها و نتیجه‌گرایی است.</p>	۱۴۰۰	<p>بررسی نظریه حکمرانی خوب بر پایه اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی</p>	<p>شهرزاد احمدی</p>	6
<p>این مقاله به بررسی رابطه متقابل بین سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب در ایران می‌پردازد و نشان می‌دهد که عدم تحقق</p>	۱۳۹۸	<p>بررسی موانع و راهکارهای تحقق حکمرانی خوب در</p>	<p>محمد ابوالفتحی و لقمان قنبری</p>	۷

حکمرانی خوب با افول سرمایه اجتماعی مرتبط است.		ایران با تأکید بر سرمایه اجتماعی در سطح کلان	
این پژوهش تلاش دارد با روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی نشان دهد رویکرد الگوی حکمرانی خوب به‌عنوان یک رویکرد جدید در مطالعات توسعه بر دولت با جنبه‌های نهادی-سازمانی (مدیریتی) و ماهیتی (سیاسی و حقوقی) و در کنار آن بر نیروهای گوناگون اجتماعی همکار و هماهنگ با یک چشم‌انداز و ساختار افقی و شبکه‌ای تأکید دارد.	۱۳۹۶	الگوی حکمرانی خوب؛ سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی همه‌جانبه	روح‌الله صفریان و سید جواد امام‌جمعه زاده
این مطالعه تأثیر سرمایه اجتماعی محله‌ای بر مشارکت سیاسی در شهرهای چین را بررسی می‌کند. با تحلیل داده‌های نظرسنجی در پکن، یافته‌ها نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی تأثیر مثبتی بر رأی‌دهی در انتخابات محلی دارد، اما این اثر در محله‌های جدید با حکمرانی خصوصی قوی‌تر از محله‌های سنتی است.	2024	نقش سرمایه اجتماعی محلی در مشارکت سیاسی شهروندان در حکمرانی محله‌ای: مطالعه موردی شهر پکن، چین	لیو و همکاران ^۱
این مقاله بیان می‌کند سرمایه اجتماعی شامل شبکه‌ها، هنجارها و ارزش‌هایی است که همکاری و هماهنگی درون‌سازمانی را بهبود می‌بخشد. در مالزی، عوامل تاریخی مانند استعمار، توسعه سرمایه اجتماعی را مختل کرد. موفقیت آن به اعتماد و تعهد اجتماعی وابسته است. در سال ۲۰۲۳، دولت مالزی جنبش ملی ارتقای حکمرانی ^۳ را برای تقویت سرمایه اجتماعی راه‌اندازی کرد. این مطالعه نشان می‌دهد که اصول اسلامی می‌تواند به ساخت سرمایه اجتماعی	2024	نقش سرمایه اجتماعی اسلامی در تقویت حاکمیت ملی	لقمان محمود و همکاران ^۲

¹ Liu et al

² Luqman Mahmud et al

³ National Governance Enhancement Movement

کمک کند و ادغام این اصول برای بهبود حکمرانی در مالزی ضروری است.

مرور مطالعات پیشین در سطح ملی و بین‌المللی نشان می‌دهد که پیوند میان حکمرانی و سرمایه اجتماعی، به‌ویژه در چارچوب توسعه پایدار، به تدریج به یکی از کانون‌های اصلی مطالعات راهبردی بدل شده است. در پژوهش‌های داخلی، گرچه مفهوم حکمرانی مطلوب و تأثیر آن بر سرمایه اجتماعی در سطوح مختلف بررسی شده، اما عمدتاً تمرکز بر توصیف وضع موجود و تحلیل مقطعی روابط بوده است. به‌عنوان نمونه، حیدری و همکاران (۱۴۰۳) با تمرکز بر استان هرمزگان، مدلی برای حکمرانی سرمایه اجتماعی در چارچوب توسعه انسانی و عدالت بین‌نسلی ارائه داده‌اند، و مولایی و قاسمی (۱۴۰۲) نیز با بهره‌گیری از آینده‌نگاری، عوامل اثرگذار بر سرمایه اجتماعی ایران در افق ۱۴۱۰ را شناسایی کرده‌اند. این رویکرد آینده‌نگر، هرچند ارزشمند است، اما اثر حکمرانی به‌مثابه متغیر مستقل راهبردی در آن کمتر برجسته شده است. مطالعاتی مانند رنجبر و غلامی (۱۴۰۱)، حق‌پناهان و همکاران (۱۴۰۰) و احمدی (۱۴۰۰) نشان داده‌اند که سرمایه اجتماعی تنها در بستری از حکمرانی شفاف، پاسخ‌گو، مشارکتی و عادلانه می‌تواند مولد اعتماد سیاسی، انسجام نهادی و مشارکت مدنی مؤثر باشد. یافته‌های این پژوهش‌ها، به‌ویژه با تأکید بر رابطه تعاملی میان حکمرانی و سرمایه اجتماعی، گویای آن است که یکی بدون دیگری پایدار نمی‌ماند. در سطح بین‌المللی نیز مطالعاتی مانند پژوهش لیو و همکاران (۲۰۲۴) در پکن، نقش سرمایه اجتماعی محله‌ای در افزایش مشارکت سیاسی شهروندان در سطوح محلی را برجسته ساخته‌اند. از سوی دیگر، تحقیق لقمان محمود و همکاران (۲۰۲۴) در مالزی، بر اهمیت اصول اسلامی در بازتولید سرمایه اجتماعی و نقش آن در بهبود کیفیت حکمرانی تأکید کرده‌اند. این یافته‌ها ضمن تأکید بر زمینه‌مندی فرهنگی، نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی هم‌زمان محصول و پیش‌شرط حکمرانی مؤثر در سطح ملی و محلی است. در مجموع، مرور پیشینه‌ها گویای آن است که گرچه رابطه دوسویه حکمرانی و سرمایه اجتماعی مورد توجه قرار گرفته، اما همچنان خلأهایی در حوزه‌های زیر وجود دارد:

- تحلیل آینده‌محور اثر مؤلفه‌های حکمرانی بر سرمایه اجتماعی؛
- شناسایی ابعاد راهبردی حکمرانی مؤثر بر بازسازی اعتماد عمومی؛

• ارائه چارچوبی سیاست‌پذیر برای پیوند حکمرانی و سرمایه اجتماعی در ایران معاصر.

در کنار موارد فوق، مرور ادبیات حاضر سه نکته کلیدی را هم برجسته می‌سازد:

۱. حکمرانی مطلوب شرط تقویت و تثبیت سرمایه اجتماعی است و غیبت آن، سرمایه اجتماعی را در معرض فرسایش تدریجی قرار می‌دهد.

۲. سرمایه اجتماعی نیز به‌عنوان سرمایه نرم، می‌تواند امکان شکل‌گیری، مشروعیت‌یابی و اثربخشی حکمرانی را فراهم سازد.

۳. متغیرهای واسطی مانند نهادهای مدنی، باورهای دینی، تجربه‌های تاریخی و سیاست‌گذاری‌های میانی نقشی تعیین‌کننده در تقویت یا تضعیف این رابطه متقابل ایفا می‌کنند.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، یک مطالعه کاربردی است که به بررسی تأثیر حکمرانی بر سرمایه اجتماعی می‌پردازد. روش اصلی بکار رفته در تحقیق حاضر استفاده از «روش چرخ آینده» است. این رویکرد برای تحلیل پدیده‌ای چندلایه مانند رابطه حکمرانی و سرمایه اجتماعی، به‌ویژه در زمینه سیاست‌گذاری عمومی، کارآمد و توصیه‌شده است (کرسول^۱، ۲۰۱۸). در خصوص روش گردآوری داده‌ها، داده‌های اولیه از طریق مرور ادبیات و بررسی مطالعات پیشین، مقالات علمی منتشرشده و گزارش‌های سازمان‌های دولتی و بین‌المللی استخراج شده‌اند. همچنین داده‌های تکمیلی از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان طرح، گردآوری شده است. جامعه آماری تحقیق، افراد دارای تخصص نظری و تجربی در حوزه حکمرانی و سرمایه اجتماعی انتخاب شده‌اند. ملاک اصلی در انتخاب جامعه آماری، برخورداری از سه معیار بوده است: الف. تحصیلات عالی در حوزه علوم سیاسی، مدیریت دولتی، آینده‌پژوهی، جامعه‌شناسی و سیاست‌گذاری عمومی، ب. سابقه علمی یا اجرایی در زمینه‌های مرتبط با حکمرانی (اعم از دولت‌سازی، برنامه‌ریزی، یا طراحی سیاست)، پ. دارا بودن دست‌کم ۱۰ سال تجربه مدیریتی یا پژوهشی قابل‌اعتنا در سطوح مدیریتی و حکمرانی. لذا برای بخش خبرگانی پژوهش از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌های تهران، دفاع ملی، علامه طباطبائی و پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و

^۱ Creswell

جمعی از مدیران سازمان‌های دولتی (سازمان اداری و استخدامی و سازمان برنامه و بودجه) بهره برده شده است.

در این تحقیق از روش نمونه‌گیری هدفمند و با روش گلوله‌برفی استفاده شده است. و مشارکت‌کنندگان این تحقیق مشتمل بر ۱۱ نفر از افرادی هستند که با پژوهشگران تحقیق در این خصوص همکاری داشته‌اند.

در این پژوهش، از روش «چرخ آینده» به‌عنوان روش اصلی تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. چرخ آینده روشی مشارکتی از نوع «گروه هوشمند» است که از فرایند طوفان فکری سازمان‌یافته برای بررسی ابعاد گوناگون تغییرات بهره می‌برد (بنگستون^۱، ۲۰۱۶). این روش به شناسایی و تحلیل پیامدهای اولیه، ثانویه و ثالث ناشی از گرایش‌ها، رخدادها، مسائل آشکار و تصمیمات احتمالی آینده کمک می‌کند. همچنین، با سازمان‌دهی تفکرات پیرامون فرایندها و وقایع آینده، نمایش روابط و مناسبات پیچیده، توسعه دیدگاه‌های چندبعدی و تحریک خلاقیت گروهی، به‌عنوان یکی از روش‌های اختصاصی آینده‌پژوهی شناخته می‌شود. در این پژوهش، برای افزایش روایی محتوایی، راهنمای مصاحبه بر اساس ادبیات نظری تدوین و توسط سه نفر از متخصصان حوزه‌های مرتبط بازمینی و اصلاح شد. روایی سازه با تطبیق کدهای استخراج‌شده از مصاحبه‌ها با مفاهیم نظری موجود و بازمینی پاسخ‌ها توسط خود مشارکت‌کنندگان (تکنیک بازمینی مشارکت‌کننده) تقویت گردید. روایی صوری نیز از طریق بازمینی راهنمای مصاحبه توسط سه متخصص حوزه حکمرانی و آینده‌پژوهی و اعمال اصلاحات لازم تأمین شده است. همچنین برای پوشش تنوع دیدگاه‌ها و ارتقاء روایی بیرونی، از ترکیب خبرگان دانشگاهی و اجرایی با تخصص‌ها و تجربیات متنوع بهره گرفته شد. برای پایایی تحقیق، فرایند کدگذاری به‌صورت مستقل توسط دو پژوهشگر انجام شد و موارد اختلاف از طریق بررسی مشترک رفع گردید. درصد توافق بین دو کدگذار پس از محاسبه میزان تطابق کدها، ۸۴٪ محاسبه گردیده است که عدد قابل قبولی است. همچنین کلیه مراحل گردآوری و تحلیل داده‌ها مستند گردیده است تا فرایند پژوهش شفاف، بازتولیدپذیر و قابل ارزیابی باشد.

یافته‌های پژوهش

^۱ Bengston

با بررسی و مرور ادبیات، مؤلفه‌های اولیه حکمرانی احصاء گردید و پس از ارائه این مؤلفه‌ها به جمع برگزیده‌ای از خبرگان، فهرست نهایی از مؤلفه‌های شناسایی شده به دست آمد. خبرگان پژوهش در مواردی این مؤلفه‌های را ادغام نموده و یا به فهرست یاد شده مواردی را اضافه کردند. در مجموع، مؤلفه‌های شناسایی شده در جدول ۲ قابل مشاهده است. سپس با کمک خبرگان، تأثیر این موارد بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران مورد بررسی قرار گرفت. این بررسی شامل توضیحات جامع درباره معنا و تعریف حکمرانی، نقش مؤلفه‌های حکمرانی در تحولات اجتماعی و تأثیر آن بر سرمایه اجتماعی بوده است. سپس با بهره‌گیری از روش چرخ آینده، به تجزیه و تحلیل رابطه و تأثیر مؤلفه‌های حکمرانی بر سرمایه اجتماعی اقدام شد. این تحلیل شامل بررسی مؤلفه‌های مؤثر بر بهبود یا تضعیف سرمایه اجتماعی تحت تأثیر حکمرانی، چالش‌ها و فرصت‌های حکمرانی مطلوب، تأثیر سیاست‌های کلان بر مشارکت اجتماعی و اعتماد عمومی و در نهایت چشم‌انداز آینده سرمایه اجتماعی در ایران است.

جدول ۲. مؤلفه‌های شناسایی شده حکمرانی بر اساس مرور ادبیات و نظرات تکمیلی خبرگان

ردیف	مؤلفه حکمرانی	توضیح مختصر
1	قانون‌مداری و حاکمیت قانون	حاکم بودن قواعد حقوقی بر تمامی افراد و نهادها، اجرای برابر قانون، کاهش اعمال سلیقه و تضمین حقوق فردی و جمعی.
2	شفافیت اطلاعات و فرآیندها	در دسترس بودن داده‌ها، تصمیمات و فرآیندهای اجرایی برای عموم، با هدف ارتقای اعتماد عمومی و پیشگیری از فساد.
3	پاسخگویی نهادها و مسئولان	الزام مسئولان به ارائه توضیح درباره تصمیمات و عملکرد خود و پذیرش پیامدهای احتمالی آنها در برابر نهادهای نظارتی و مردم.
4	مشارکت عمومی و نهادهای مدنی	ایجاد بسترهای ساختاری و قانونی برای حضور مؤثر شهروندان و تشکل‌های مردمی در فرآیندهای سیاست‌گذاری، اجرا و نظارت.
5	عدالت در تصمیم‌گیری و توزیع منابع	برقراری توازن و انصاف در تخصیص فرصت‌ها و منابع، فارغ از تبعیض قومی، جنسیتی، اقتصادی یا سیاسی.
6	یکپارچگی نهادی و هماهنگی بین‌بخشی	انسجام عملکردی نهادها، اجتناب از موازی‌کاری و تناقض، ایجاد هم‌راستایی نهادی در جهت اهداف کلان حکمرانی.
7	کارآمدی و اثربخشی دستگاه‌های اجرایی	توانایی عملیاتی نهادهای دولتی در اجرای سیاست‌ها و ارائه خدمات عمومی با کمترین اتلاف منابع.
8	استقلال نهادهای نظارتی	توان نهادهای بازرسی، قضایی و نظارتی برای بررسی، اعلام و پیگیری تخلفات بدون وابستگی به نهادهای اجرایی.
9	مقابله با فساد ساختاری	ایجاد سیستم‌های شفاف، پاسخ‌گو و ضدفساد در کلیه سطوح اجرایی و مدیریتی با مشارکت نهادهای مدنی و رسانه‌ها.

ردیف	مؤلفه حکمرانی	توضیح مختصر
10	چشم‌انداز محوری و حکمرانی آینده‌نگر	سیاست‌گذاری مبتنی بر تحلیل روندها، سناریوسازی و نگاه بلندمدت برای مقابله با ریسک‌ها و بهره‌برداری از فرصت‌های آینده.
11	تمرکززدایی و توانمندسازی محلی	تفویض اختیار به سطوح محلی برای تصمیم‌گیری، تخصیص منابع و ارائه خدمات با توجه به اقتضات بومی.
12	انصاف بین‌نسلی و عدالت اجتماعی	رعایت حقوق نسل‌های آینده در بهره‌برداری از منابع طبیعی و حفظ پایداری زیست‌بوم‌ها و تضمین فرصت‌های برابر برای همه اقشار جامعه.
13	صدای مردم و حق اعتراض	ایجاد بسترهای رسمی و غیررسمی برای ابراز نارضایتی، اعتراض و پیشنهاد از سوی شهروندان به نهادهای حاکمیتی.
14	حکمرانی اخلاقی و ارزشی	پایبندی تصمیم‌گیران به اصول اخلاقی، کرامت انسانی، انصاف، و ارزش‌های فرهنگی در فرآیند سیاست‌گذاری و اجرا.
15	حکمرانی دیجیتال	استفاده نظام‌مند از فناوری‌های اطلاعاتی برای بهبود شفافیت، مشارکت، پاسخگویی و هوشمندسازی خدمات عمومی.
16	حکمرانی محیط‌زیستی	ادغام ملاحظات پایداری محیط‌زیست و مقابله با تغییر اقلیم در همه سطوح سیاست‌گذاری و مدیریتی.

برای اجرای روش چرخ آینده، ابتدا مراحل و گام‌های مقدماتی زیر دنبال شده و سپس داده‌های مرتبط تولید و تحلیل گردید:

۱. شناسایی موضوع و هدف: تعیین موضوع اصلی یعنی بررسی تأثیر حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی و تدوین اهداف پژوهش.

۲. جمع‌آوری داده‌ها: گردآوری اطلاعات از منابع معتبر، مطالعات پیشین و داده‌های تجربی برای تحلیل روندهای کلیدی.

۳. تحلیل داده‌ها: بررسی داده‌های جمع‌آوری شده برای شناسایی الگوها، روندهای تأثیرگذار و چالش‌های مرتبط با حکمرانی و سرمایه اجتماعی.

۴. تولید سناریوها: ایجاد سناریوهای مختلف در مورد آینده سرمایه اجتماعی در ایران بر اساس نحوه حکمرانی و سیاست‌های مرتبط.

۵. ارزیابی سناریوها: تحلیل و ارزیابی سناریوهای تولیدشده برای شناسایی پیامدهای احتمالی و تعیین بهترین گزینه‌ها.

۶. پیشنهاد راه‌حل‌ها: ارائه راهکارهای مبتنی بر سناریوهای منتخب برای بهبود حکمرانی و ارتقای سرمایه اجتماعی در آینده.

این فرایند به درک بهتر تأثیر سیاست‌ها و اقدامات حکمرانی بر شکل‌گیری و پایداری سرمایه اجتماعی کمک کرده و مسیرهای بهینه برای بهبود اعتماد عمومی، مشارکت مدنی

و همبستگی اجتماعی در ایران را ترسیم می‌کند. بر اساس منطق روش چرخ آینده، تأثیرات اولیه و ثانویه مؤلفه‌های حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران در چرخ آینده تصویر شده و با بهره‌گیری از نظرات خبرگان، پیامدسنجی در خصوص این موضوع کلیدی انجام شده است. در این راستا، نظرات و جمع‌بندی تحلیل پنل خبرگان به شرح زیر ارائه می‌شود:

الف. تأثیرات اولیه مؤلفه‌های حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی کشور

تأثیرات اولیه مؤلفه‌های حکمرانی بر سرمایه اجتماعی همچون محرک‌هایی هستند که می‌توانند باعث تقویت یا تضعیف اعتماد عمومی، مشارکت مدنی و انسجام اجتماعی شوند. این تغییرات که به صورت مستقیم بر نهادهای مدنی، سیاست‌گذاری‌های اجتماعی و ساختارهای حکمرانی اعمال می‌شوند، نقش مهمی در شکل‌دهی به آینده سرمایه اجتماعی دارند. در ادامه، به بررسی دقیق‌تر برخی از این تأثیرات پرداخته شده است که به‌عنوان سنگ بنای آینده سرمایه اجتماعی در ایران محسوب می‌شوند:

جدول ۳. تأثیرات اولیه حکمرانی و مؤلفه‌های آن بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران

مؤلفه‌های حکمرانی	تأثیرات اولیه بر سرمایه اجتماعی
شفافیت و پاسخگویی	افزایش اعتماد عمومی از طریق کاهش فساد، دسترسی آزاد به اطلاعات و نظارت عمومی.
حاکمیت قانون	تقویت انسجام اجتماعی از طریق اجرای عادلانه قوانین، کاهش تبعیض و تضمین حقوق شهروندی.
مشارکت‌پذیری و دموکراسی محلی	افزایش سرمایه اجتماعی با گسترش نهادهای مردمی، شوراهای محلی و مشارکت شهروندان.
عدالت اجتماعی و کاهش نابرابری‌ها	افزایش همبستگی اجتماعی با توزیع عادلانه منابع و کاهش فاصله طبقاتی.
کارآمدی و اثربخشی حکمرانی	افزایش سرمایه اجتماعی از طریق بهبود عملکرد دولت و رضایت شهروندان.
تعامل و گفت‌وگوی اجتماعی	تقویت ارتباط دولت و مردم با ایجاد بسترهای مشورتی و رسانه‌های تعاملی.
تمرکززدایی و تفویض اختیار	افزایش احساس تعلق اجتماعی از طریق مشارکت نهادهای محلی در اداره امور.
توسعه نهادهای مدنی و اجتماعی	گسترش شبکه‌های اجتماعی، اعتماد متقابل و فرهنگ همکاری.
مدیریت تعارضات اجتماعی	کاهش تنش‌های اجتماعی از طریق میانجی‌گری و سازوکارهای حل اختلاف.
حکمرانی داده و اطلاعات	بهبود شفافیت و دسترسی برابر به اطلاعات برای افزایش آگاهی و مشارکت شهروندان.
اقتصاد پایدار و مقاومتی	تقویت سرمایه اجتماعی از طریق اشتغال‌زایی، حمایت از کسب‌وکارهای محلی و کاهش وابستگی به منابع ناپایدار.

تأثیرات اولیه بر سرمایه اجتماعی	مؤلفه‌های حکمرانی
افزایش سرمایه اجتماعی با ارتقای سواد اجتماعی، حقوقی و دیجیتال شهروندان.	توسعه آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی
تقویت احساس امنیت و اعتماد عمومی از طریق کاهش جرم و تقویت پلیس اجتماعی.	نظم و امنیت عمومی
بهبود سرمایه اجتماعی از طریق تقویت تعاملات جهانی، جذب سرمایه‌گذاری و همکاری‌های بین‌المللی.	دیپلماسی عمومی و بین‌المللی

ب. تحلیل تأثیرات اولیه حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی

نتایج این تحلیل نشان می‌دهد که حکمرانی مطلوب و اجرای مؤلفه‌های کلیدی آن، تأثیر مستقیم و عمیقی بر سرمایه اجتماعی در ایران دارد. شفافیت و پاسخگویی، از طریق کاهش فساد و افزایش اعتماد عمومی، پایه‌ای اساسی برای تقویت پیوندهای اجتماعی فراهم می‌کند. اجرای عادلانه قوانین و حاکمیت قانون، از طریق کاهش تبعیض و تقویت عدالت اجتماعی، به افزایش انسجام اجتماعی منجر می‌شود. مشارکت‌پذیری و دموکراسی محلی نیز با گسترش نهادهای مردمی و افزایش حضور شهروندان در تصمیم‌گیری‌های کلان، احساس تعلق اجتماعی را تقویت می‌کند. از سوی دیگر، توسعه نهادهای مدنی، تمرکززدایی و مدیریت تعارضات اجتماعی به کاهش شکاف‌های اجتماعی و ایجاد بسترهای تعامل و همکاری کمک می‌کند. در این میان، اقتصاد پایدار و مقاومتی نقش مهمی در ارتقای سرمایه اجتماعی دارد، چرا که ایجاد اشتغال و حمایت از کسب‌وکارهای محلی، به افزایش اعتماد عمومی به ساختارهای حکمرانی و کاهش وابستگی‌های اقتصادی منجر می‌شود. همچنین، آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی یکی از عناصر کلیدی در بهبود سرمایه اجتماعی است، زیرا افزایش سواد اجتماعی، حقوقی و دیجیتال، مشارکت فعالانه‌تر شهروندان را در فرآیندهای حکمرانی تسهیل می‌کند. در نهایت، نظم و امنیت عمومی، حکمرانی داده و اطلاعات و دیپلماسی عمومی، از طریق ایجاد محیطی پایدار و شفاف، منجر به ارتقای سرمایه اجتماعی و افزایش همبستگی و تعاملات اجتماعی در سطح ملی و بین‌المللی می‌شود. این موارد نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی نه تنها یک محصول ثانویه حکمرانی است، بلکه یک متغیر کلیدی در موفقیت بلندمدت سیاست‌های حکمرانی و توسعه پایدار کشور محسوب می‌شود.

پ. تأثیرات ثانویه مؤلفه‌های حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی کشور

اگرچه حکمرانی مطلوب نقش کلیدی در شکل‌دهی به سرمایه اجتماعی ایفا می‌کند، اما تأثیرات آن تنها به تغییرات اولیه محدود نمی‌شود. در بلندمدت، سیاست‌ها و رویکردهای حکمرانی باعث ایجاد پیامدهای عمیق‌تر و ساختاری در جامعه می‌شوند که به‌عنوان تأثیرات ثانویه شناخته می‌شوند. این تأثیرات، نه‌تنها سطح اعتماد عمومی، مشارکت اجتماعی و انسجام ملی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، بلکه زمینه را برای تحولات پایدار در ابعاد فرهنگی، اقتصادی و سیاسی نیز فراهم می‌کنند. در این بخش، به بررسی تأثیرات ثانویه مؤلفه‌های کلیدی حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی کشور پرداخته و نشان می‌دهیم که چگونه اصلاحات حکمرانی می‌تواند در طول زمان منجر به شکل‌گیری یک جامعه همگرا، توانمند و با ثبات شود.

جدول ۴. تأثیرات ثانویه حکمرانی و مؤلفه‌های آن بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران

مؤلفه‌های حکمرانی	تأثیرات ثانویه بر سرمایه اجتماعی
شفافیت و پاسخگویی	افزایش اعتماد عمومی به نهادهای دولتی و کاهش شکاف دولت-ملت
حاکمیت قانون و عدالت اجتماعی	تقویت حس برابری و انسجام اجتماعی از طریق کاهش ناراضی‌های عمومی
مشارکت‌پذیری و دموکراسی محلی	افزایش سرمایه اجتماعی افقی از طریق رشد شبکه‌های اجتماعی و تعاملات شهروندی
توسعه نهادهای مدنی	افزایش ظرفیت خودسازمان‌دهی جامعه و بهبود کارکرد شبکه‌های همیاری و داوطلبانه
تمرکززدایی و حکمرانی محلی	تقویت هویت محلی و افزایش احساس تعلق اجتماعی در مناطق مختلف کشور
مدیریت تعارضات اجتماعی	کاهش تنش‌های اجتماعی و سیاسی و افزایش فرهنگ مدارا و گفت‌وگو
اقتصاد پایدار و مقاومتی	افزایش عدالت اقتصادی و کاهش مهاجرت نخبگان از طریق بهبود شرایط رفاهی
آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی	افزایش مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و ارتقای فرهنگ مطالبه‌گری
نظم و امنیت عمومی	کاهش جرائم اجتماعی و افزایش همبستگی و احساس امنیت در میان شهروندان
حکمرانی داده و اطلاعات	تقویت شفافیت اطلاعاتی و کاهش گسترش اخبار جعلی و بی‌اعتمادی رسانه‌ای
دیپلماسی عمومی و حکمرانی بین‌المللی	بهبود تصویر بین‌المللی کشور و افزایش تعاملات اجتماعی و فرهنگی در سطح جهانی

ث. تحلیل تأثیرات ثانویه حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی

بررسی تأثیرات ثانویه مؤلفه‌های حکمرانی بر سرمایه اجتماعی از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا این تأثیرات در بلندمدت موجب تغییرات عمیق و پایدار در جامعه می‌شوند. همان‌طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، بهبود شفافیت، پاسخ‌گویی، عدالت

اجتماعی و سایر مؤلفه‌های حکمرانی نه تنها بر اعتماد عمومی و انسجام اجتماعی اثرگذار است، بلکه باعث تحکیم هنجارهای مشارکتی و گسترش فرهنگ گفت‌وگو در جامعه نیز می‌شود. به‌عنوان مثال، شفافیت و مبارزه با فساد در کوتاه‌مدت موجب افزایش اعتماد مردم به نهادهای دولتی و غیردولتی می‌شود، اما در بلندمدت می‌تواند به توسعه پایدار سرمایه اجتماعی از طریق افزایش انگیزه برای همکاری‌های مدنی و اقتصادی منجر شود. همچنین، پاسخ‌گویی و حاکمیت قانون ضمن کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی، باعث ایجاد احساس تعلق و مسئولیت‌پذیری شهروندان می‌شود که یکی از عوامل کلیدی در تقویت سرمایه اجتماعی است. علاوه بر این، مردم‌سالاری و مشارکت‌جویی در حکمرانی می‌تواند موجب ارتقای فرهنگ گفت‌وگو و حل مسئله در جامعه شود که در نهایت منجر به کاهش شکاف‌های اجتماعی، افزایش تعاملات مدنی و بهبود سرمایه اجتماعی در بلندمدت خواهد شد. عدالت اجتماعی و کاهش تبعیض نیز یکی دیگر از عوامل مؤثر در این زمینه است که باعث افزایش برابری فرصت‌ها و کاهش احساس محرومیت می‌شود.

در مجموع، تأثیرات ثانویه مؤلفه‌های حکمرانی بر سرمایه اجتماعی به گونه‌ای است که در طول زمان موجب پایداری اعتماد، انسجام ملی و تقویت همبستگی اجتماعی می‌شود؛ بنابراین، برای دستیابی به سرمایه اجتماعی پایدار، ضروری است که سیاست‌گذاران با اتخاذ تصمیمات مبتنی بر اصول حکمرانی خوب، ساختارهای اجتماعی را به گونه‌ای تنظیم کنند که مشارکت، اعتماد و انسجام در سطح کلان جامعه تقویت شود.

نمودار ۱. تأثیرات اولیه و ثانویه مؤلفه‌های حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی در کشور

در نمودار شماره ۱، نمونه‌ای از نمودارهای چرخ آینده که پیرامون تأثیرات اولیه و ثانویه حاصل از اثرگذاری مؤلفه‌های حکمرانی در پنل خبرگان شناسایی شده‌اند، تدوین شده است. این نمودار تصویری جامع از روندهای حکمرانی و تأثیرات متقابل آن‌ها بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران ارائه می‌دهد و در آن تلاش شده تا پیامدهای اولیه و ثانویه

مؤلفه‌های حکمرانی بر سرمایه اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد و چگونگی تأثیر سیاست‌های حکمرانی بر اعتماد عمومی، مشارکت مدنی و انسجام اجتماعی به صورت شماتیک تبیین شود. همچنین، نظرات خبرگان که در جداول ارزیابی تأثیرات اولیه و ثانویه منعکس شده بود با این نمودار در قالب تصویری روشن از چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌روی آینده سرمایه اجتماعی در ایران قابل مشاهده است.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد‌های سیاستی

الف. نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که حکمرانی مطلوب تأثیر بسزایی بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران دارد. بررسی تأثیرات اولیه نشان داد که مؤلفه‌های حکمرانی، نظیر «شفافیت، پاسخ‌گویی، عدالت اجتماعی، حاکمیت قانون، مردم‌سالاری و مشارکت‌جویی، مبارزه با فساد و مدیریت کارآمد»، به‌طور مستقیم بر «میزان اعتماد عمومی، انسجام اجتماعی، احساس عدالت و مسئولیت‌پذیری شهروندان» تأثیرگذار هستند. این موارد به‌عنوان مؤلفه‌های بنیادی حکمرانی، محیطی را فراهم می‌کنند که در آن روابط اجتماعی بر پایه تعاملات سازنده، همبستگی و اعتماد شکل می‌گیرد و بستر مناسبی برای تقویت سرمایه اجتماعی به وجود می‌آید.

علاوه بر این، تحلیل تأثیرات ثانویه نشان می‌دهد که این تغییرات اولیه در بلندمدت به پیامدهای عمیق‌تر و پایدارتری منجر خواهند شد. برای مثال، شفافیت و مبارزه با فساد علاوه بر افزایش اعتماد عمومی، موجب ارتقای فرهنگ پاسخ‌گویی در نهادهای دولتی و غیردولتی خواهد شد که در نهایت به افزایش «مشروعیت نظام حکمرانی و تقویت تعاملات اجتماعی مثبت» می‌انجامد. همچنین، مردم‌سالاری و مشارکت‌جویی در حکمرانی، با نهادینه‌سازی «فرهنگ گفت‌وگو و حل مسئله از طریق تعاملات مدنی»، زمینه‌ساز کاهش شکاف‌های اجتماعی و افزایش سرمایه اجتماعی در بلندمدت می‌شود. از سوی دیگر، حاکمیت قانون و عدالت اجتماعی از طریق «کاهش نابرابری‌ها و افزایش احساس امنیت اجتماعی»، باعث تثبیت سرمایه اجتماعی پایدار در کشور خواهند شد. یافته‌های این پژوهش در خصوص تأثیر مستقیم مؤلفه‌های حکمرانی مطلوب (نظیر شفافیت، عدالت، پاسخ‌گویی و مشارکت‌جویی و...) بر سرمایه اجتماعی، با نتایج مطالعات پیشین هم‌راستا بوده و در برخی موارد آن را گسترش داده است. برای نمونه، رنجبر و غلامی (۱۴۰۱) به رابطه علی میان حکمرانی خوب و شکل‌گیری اعتماد سیاسی اشاره داشته‌اند که در این

پژوهش، به‌طور جزئی‌تر در قالب تأثیر حکمرانی بر «احساس عدالت، مسئولیت‌پذیری و مشروعیت نهادی» مورد تأیید و تبیین قرار گرفته است. همچنین، نتایج این تحقیق در خصوص نقش مردم‌سالاری و مشارکت در تقویت انسجام اجتماعی و سرمایه اجتماعی بلندمدت، با نتایج پژوهش احمدی (۱۴۰۰) هم‌جهت است که پنج مؤلفه حکمرانی خوب را در ارتباط معنادار با سرمایه اجتماعی دانسته و اثربخشی آن‌ها را بر اساس پاسخ شهروندان مورد تحلیل قرار داده است. پژوهش حاضر این رابطه را با استفاده از روش چرخ آینده، به سطوح تأثیرات ثانویه و ثالث تعمیم داده است. در مطالعه حق‌پناهان و همکاران (۱۴۰۰)، رابطه‌ای تعاملی و دوسویه میان حکمرانی و سرمایه اجتماعی ترسیم شده که نتایج تحقیق حاضر نیز آن را تأیید می‌کند، به‌ویژه در بخش پیامدهای بلندمدت حکمرانی کارآمد که منجر به بازتولید اعتماد عمومی و تثبیت مشروعیت ساختاری می‌شود.

این پژوهش با نوآوری در ۱. رویکرد پژوهش (نگاه آینده‌پژوهانه به موضوع تحقیق و استفاده از علم آینده‌پژوهی) و ۲. روش تحقیق (استفاده از چرخ آینده) توانسته است تأثیرات حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی کشور را تشریح و تصویرپردازی نماید. با توجه به یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی از ارکان توسعه پایدار، به شدت وابسته به کیفیت حکمرانی است. تقویت حکمرانی مطلوب از طریق «افزایش شفافیت، کاهش فساد، ارتقای عدالت و مشارکت‌جویی اجتماعی»، نه تنها موجب افزایش سرمایه اجتماعی در کوتاه‌مدت خواهد شد، بلکه در بلندمدت منجر به ایجاد «اعتماد پایدار، همبستگی اجتماعی و توسعه تعاملات مثبت بین دولت و مردم» خواهد گردید. در مقابل، ضعف در مؤلفه‌های حکمرانی مطلوب می‌تواند باعث «افول سرمایه اجتماعی، کاهش انسجام اجتماعی و افزایش بی‌اعتمادی عمومی» شود که در نهایت به چالش‌های متعددی در مسیر توسعه کشور منجر خواهد شد؛ بنابراین، لازم است سیاست‌گذاران و مدیران کشور در راستای تقویت حکمرانی مطلوب، اقداماتی راهبردی اتخاذ کنند تا ضمن بهبود اعتماد عمومی و افزایش مشارکت شهروندان در امور اجتماعی و سیاسی، مسیر توسعه پایدار سرمایه اجتماعی را هموار سازند. تداوم پژوهش‌ها در این حوزه، به درک عمیق‌تر از سازوکارهای تأثیرگذاری حکمرانی بر سرمایه اجتماعی و ارائه راهکارهای دقیق‌تر برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کمک خواهد کرد.

ب. پیشنهادهای سیاستی

با توجه به یافته‌های پژوهش درباره تأثیر حکمرانی بر آینده سرمایه اجتماعی در ایران، پیشنهادهای سیاستی زیر می‌تواند به بهبود شرایط حکمرانی و تقویت سرمایه اجتماعی کمک کند:

۱. ارتقای شفافیت و مبارزه با فساد

- ایجاد و توسعه سامانه‌های الکترونیکی برای ارائه اطلاعات عمومی، شفاف‌سازی عملکرد نهادهای حکومتی و پاسخ‌گویی به شهروندان.
 - تقویت نهادهای نظارتی مستقل و مردمی برای افزایش کنترل و کاهش فساد در بخش‌های دولتی و خصوصی.
 - اجرای سیاست‌های تنبیهی و تشویقی برای کاهش فساد و ارتقای سلامت اداری.
۲. توسعه مشارکت‌جویی و مردم‌سالاری در حکمرانی

- فراهم‌سازی زمینه‌های مشارکت واقعی و فعال مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری عمومی.
- ایجاد سازوکارهای تعامل مستقیم بین دولت و مردم از طریق شوراهای محلی، نظرخواهی عمومی و استفاده از فناوری‌های دیجیتال.
- حمایت از نهادهای مدنی و تشکل‌های مردم‌نهاد برای افزایش نقش‌آفرینی آن‌ها در سیاست‌گذاری‌ها و اجرای برنامه‌های اجتماعی.

۳. تقویت عدالت اجتماعی و کاهش نابرابری‌ها

- اجرای سیاست‌های توزیع عادلانه منابع و فرصت‌ها برای کاهش فاصله طبقاتی و افزایش احساس عدالت در جامعه.
- تدوین و اجرای برنامه‌های حمایتی هدفمند برای گروه‌های آسیب‌پذیر به‌منظور افزایش مشارکت اجتماعی و اقتصادی آن‌ها.
- توسعه آموزش عمومی و مهارت‌آموزی برای ایجاد فرصت‌های برابر در بازار کار و افزایش سرمایه انسانی.

۴. بهبود کیفیت حاکمیت قانون

- اصلاح قوانین و مقررات با هدف تضمین عدالت و برابری در اجرای آن‌ها برای همه اقشار جامعه.
- افزایش استقلال و کارآمدی قوه قضاییه برای تضمین اجرای قانون بدون تبعیض و مداخله سیاسی.
- تقویت فرهنگ قانون‌مداری در جامعه از طریق آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی.

۵. افزایش سرمایه اجتماعی از طریق آموزش و فرهنگ‌سازی

- گنجانیدن آموزش مفاهیمی مانند همکاری اجتماعی، حقوق شهروندی و مسئولیت‌پذیری در برنامه‌های درسی مدارس و دانشگاه‌ها.
- حمایت از تولید و انتشار محتواهای فرهنگی و رسانه‌ای که تقویت‌کننده اعتماد اجتماعی، گفت‌وگو و تعامل مدنی باشند.
- اجرای برنامه‌های آموزشی برای افزایش آگاهی عمومی نسبت به اهمیت سرمایه اجتماعی و نقش آن در توسعه پایدار.

۶. حمایت از دیپلماسی اجتماعی و تعاملات بین‌المللی

- گسترش تعاملات بین‌المللی با هدف انتقال تجربیات موفق در زمینه حکمرانی و سرمایه اجتماعی.
- تشویق همکاری‌های علمی و فرهنگی بین‌المللی برای بهبود تصویر ایران در سطح جهانی و افزایش اعتماد عمومی به سیاست‌های کلان کشور.
- توسعه همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در حوزه‌های حقوق بشر، توسعه پایدار و حکمرانی مطلوب.

این پیشنهادها سیاستی می‌توانند به ارتقای سطح حکمرانی و در نتیجه تقویت سرمایه اجتماعی کشور منجر شوند. اجرای این سیاست‌ها نیازمند اراده سیاسی قوی، مشارکت عمومی و تعهد بلندمدت حاکمیت برای ایجاد یک جامعه پایدار و با سرمایه اجتماعی قوی است.

منابع

ابوالفتحی، محمد و لقمان قنبری (۱۳۹۸). بررسی موانع و راهکارهای تحقق حکمرانی خوب در ایران با تأکید بر سرمایه اجتماعی در سطح کلان، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۸ (۲۹): ۹-۴۱.

احمدی، شهرزاد (۱۴۰۰). بررسی نظریه حکمرانی خوب بر پایه اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی، فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۴ (۴۴): ۱۲-۱.

حق پناهان، حمیدرضا. کرمی، حامد و مجتبی همتی (۱۴۰۰). رابطه بین حکمرانی خوب و صیانت از سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های قدرت نرم با نگاهی به قانون اساسی ج.ا.ا.، فصلنامه علمی مطالعات قدرت نرم، ۱۱ (۱): ۱۶۸-۱۳۷.

حیدری، امید. جعفری نیا، غلامرضا و حبیب پاسالارزاده (۱۴۰۳). ارائه مدل مطلوب حکمرانی سرمایه اجتماعی در شکل‌گیری توسعه پایدار مطالعه موردی: استان هرمزگان، مجله شهر پایدار، ۷ (۳): ۱-۱۶.

رنجبر، ایرج و سمیرا غلامی (۱۴۰۱). حکمرانی خوب، سرمایه اجتماعی و اعتماد سیاسی، فصلنامه دولت پژوهی، ۸ (۳۲): ۲۹۲-۲۵۵.

صفریان، روح‌الله و سید جواد امام‌جمعه زاده (۱۳۹۶). الگوی حکمرانی خوب؛ سرمایه اجتماعی و توسعه همه‌جانبه. فصلنامه دولت پژوهی، ۳ (۱۲): ۱۸۱-۱۴۵.

عالی، محمدباقر. غضنفری، مهدی، پورصادق، ناصر و علی اصغر پورعزت (۱۴۰۳). تعریف حکمرانی (فرا ترکیب چپستی حکمرانی)، فصلنامه تخصصی حکمرانی متعالی، ۵ (۲): ۸۹-۶۳.

قاسمی، محمدهادی و اسماعیل شراهی (۱۴۰۴). سناریوهای آینده سرمایه اجتماعی ایرانیان در فضای مجازی. فصلنامه مدیریت سرمایه اجتماعی، ۱۲ (۲): ۱۴۵-۱۲۹.

مولایی، محمد مهدی و محمدهادی قاسمی (۱۴۰۲). آینده‌نگاری سرمایه اجتماعی ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از روش تحلیل ساختاری، فصلنامه مدیریت سرمایه اجتماعی، ۱۰ (۲): ۱۷۵-۱۵۹.

Aali, Mohammad Bagher. Ghazanfari, Mehdi, Poursadegh, Naser and Pourezat, Ali Asghar (2024). "Definition of Governance (Meta-Composition of What Governance Is)", Specialized Quarterly on Transcendental Governance, Volume 5, Issue 2: 63-89. [In Persian]

Abolfathi, Mohammad and Ghanbari, Loghman (2019). "A Study of Obstacles and Solutions to Realizing Good

Governance in Iran with an Emphasis on Social Capital at the Macro Level”. Strategic Policy Research Quarterly, Volume 8, Issue 29: 41-9. [In Persian]

Ahmadi, Shahrzad (2021). “A Study of the Theory of Good Governance Based on Public Trust and Social Capital”. Accounting and Management Perspective Quarterly, Volume 4, Issue 44: 1-12. [In Persian]

Bengston, David N. (2016). The Futures Wheel: A Method for Exploring the Implications of Social–Ecological Change, Society & Natural Resources, 29:3, 374-379.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (pp. 241-258). Greenwood.

Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology, 94(S1), S95-S120. <https://doi.org/10.1086/228943>.

Creswell, J. W. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. Sage publications.

Evans, G., & Heath, A. (1995). The measurement of social capital and its relation to social mobility. European Sociological Review, 11(1), 1-24. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.esr.a036366>.

Fukuyama, F. (1995). Trust: The social virtues and the creation of prosperity. Free Press.

Fukuyama, F. (2013). What is governance? Governance, 26(3), 347–368. <https://doi.org/10.1111/gove.12035>

Ghasemi, Mohammad Hadi and Sharahi, Ismail. (2025). Future scenarios of Iranian social capital in cyberspace. Quarterly Journal of Social Capital Management, Volume 12, Number 2: 129-145.

Grindle, M. S. (2007). Good enough governance revisited. Development Policy Review, 25(5), 553-574.

Haqpanahan, Hamidreza. Karami, Hamed and Hemmati, Mojtaba (2021). “The Relationship Between Good Governance and the Protection of Social Capital as a Component of Soft

Power with a Look at the Constitution of the Islamic Republic of Iran”. *Soft Power Studies Quarterly*, Volume 11, Issue 1: 137-168. [In Persian]

Heydari, Omid. Jafarinia, Gholamreza and Pasalarzadeh, Habib (2024). “Presenting the Ideal Model of Social Capital Governance in the Formation of Sustainable Development: A Case Study: Hormozgan Province”. *Sustainable City Journal*, Volume 7, Issue 3: 1-16. [In Persian]

Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2010). The worldwide governance indicators: Methodology and analytical issues. *World Bank Policy Research Working Paper*. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-5430>.

Liu, Z., Yang, L., & Wang, X. (۲۰۲۴). Neighbourhood social capital and political participation in neighbourhood governance: The case of Beijing, China. *Transactions in Planning and Urban Research*, ۳(۲-۱), ۹۶-۸۲. <https://doi.org/۲۷۰۴۱۲۲۳۲۴۱۲۳۰۴۱۳/۱۰,۱۱۷۷>

Lowndes, Vivien & Wilson, David. (2001). Social Capital and Local Governance: Exploring the Institutional Design Variable. *Political Studies*. 49. 629-647. 10.1111/1467-9248.00334.

Luqman Mahmud, & Ayu Nor Azilah Mohamad. (2024). The Role of Islamic Social Capital in Strengthening National Governance. *RABBANICA - Journal of Revealed Knowledge*, 5(2), 55-69. Retrieved from <http://www.ejournals.kias.edu.my/index.php/rabbanica/article/view/330>.

Mowlaei, Mohammad Mehdi and Ghasemi, Mohammad Hadi (2023). “Forecasting Iran’s Social Capital in the Horizon of 2030 Using Structural Analysis Method.” *Quarterly Journal of Social Capital Management*, Volume 10, Issue 2: 159-175. [In Persian]

Newton, K. (2007). Social and political trust. In R. J. Dalton & H. D. Klingemann (Eds.), *The Oxford handbook of political behavior*. Oxford University Press.

Putnam, R. D. (2020). *The Upswing: How America Came Together a Century Ago and How We Can Do It Again*. Simon & Schuster.

Ranjbar, Iraj and Gholami, Samira, (2022). "Good Governance, Social Capital and Political Trust". *Government Studies Quarterly*, Volume 8, Issue 32: 292-255. [In Persian]

Rothstein, B. (2011). *The quality of government: Corruption, social trust, and inequality in international perspective*. University of Chicago Press.

Rothstein, B., & Stolle, D. (2008). The state and social capital: An institutional theory of generalized trust. *Comparative Politics*, 40(4), 441-459.

Rothstein, B., & Teorell, J. (2008). What is quality of government? A theory of impartial government institutions. *Governance*, 21(2), 165-190. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0491.2008.00391.x>.

Safarian, Ruhollah and Imamjomezadeh, Seyyed Javad (2017). "Good Governance Model; Social Capital and Comprehensive Development". *Government Studies Quarterly*, Volume 3, Issue 12: 181-145. [In Persian]

Transparency International. (2023). *Corruption perceptions index 2023*. Retrieved from <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>.

World Bank. (1997). *World development report 1997: The state in a changing world*. Oxford University Press.